

Anna Marciniak-Kajzer, Tadeusz J. Horbacz

Gruszczyce, st. 1, gm. Błaszki, woj. sieradzkie, AZP 69-42/-

Informator Archeologiczny : badania 28, 93-94

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wykop na posesji nr 8 kształtem nawiązywał do kwadratu o długości boku 5,8 m. Nie stwierdzono w nim obecności warstw kulturowych. Obszar wykopu zajmowały 2 wkopy, które zniszczyły warstwy kulturowe do calca.

Pozyskane w trakcie badań zabytki wskazują, że obszar zajmowany przez kwartał A-26 był zagospodarowany w 2. poł. XIII w., a więc po lokalizacji miasta.

Dokumentacja oraz zabytki znajdują się w Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Głogowie.

Gródek, st. 1, gm. loco, woj. białostockie — patrz: wczesne średniowiecze

Gruszczyce, st. 1
gm. Błaszki, woj. sieradzkie
AZP 69-42/—

Uniwersytet Łódzki Katedra Archeologii
Konserwator Zabytków Archeologicznych w Sieradzu

Badania prowadzili mgr mgr Anna Marciniak-Kajzer i Tadeusz J. Horbacz (autorzy sprawozdania) z grupą studentów Katedry Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego. Finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Sieradzu. Pierwszy sezon badań. Gródek późnośredniowieczny (2. poł. XIV-XV w.) oraz relikty dworu nowożytnego (XVI-1. ćw. XVII? w.).

Stanowisko znajduje się w południowo-zachodniej części wsi, notowanej w źródłach pisanych od 1392 r., na południowo-zachodnim skraju dawnego terenu podworskiego (ulożonego na krawędzi doliny rzeczki Cieni), ok. 250 m na południowy-wschód od nowego budynku miejscowej Szkoły Podstawowej.

Zlokalizowany w dnie dolinowym wspomnianego cieku kopiec (powstały w wyniku nadsypania niewielkiej, naturalnej kępy, wyniesionej blisko 1 m ponad poziom otaczających ją bagnistych łąk) to forma o prawie kolistej podstawie i średnicy ok. 32-36 m. Wymiary plateau wynoszą ok. 20 x 18 m, a wysokość całego reliktu dochodzi do blisko 3 m. Stoki nasypu opadają łagodnie ku dookólnej, „mokrej” fosie, której pierwotna szerokość zbliżała się do 10 m, niekiedy przekraczając tę wartość.

Stanowisko to, znane już od prospekcji terenowej G. Leńczyka w 1937 r. i przez tego badacza wprowadzone do literatury przedmiotu, w 1991 r. poddane zostało pracom weryfikacyjnym, w trakcie których wykonano 10 odwiertów ręcznym świdrem geologicznym oraz wyeksplorowano wykop sondażowy o wymiarach 2 x 1,5 m. Działania te pozwoliły m.in. na wstępne określenie stratygrafii i chronologii nasypu, interpretowanego jako pozostałość wieżowego? dworu na kopcu, będącego późnośredniowieczną — po przełom XV i XVI stulecia — siedzibą mieszkalno-obronną Poraitów Gruszczyńskich, właścicieli wielowioskowego klucza ziemskiego (por. A. Marciniak-Kajzer, T. J. Horbacz, L. Kajzer, *Archeologiczne badania weryfikacyjne tzw. grodziska stożkowatego w Gruszczycach, gm. Błaszki, woj. sieradzkie, przeprowadzone w 1991 r. na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Sieradzu, Łódź 1991*, mpis w archiwum OW PSOZ w Sieradzu).

Postępujące niszczenie obiektu skłoniło do podjęcia ratowniczych prac wykopaliskowych, które zrealizowano w dniach 1-29 sierpnia 1994 r. Wyeksplorowano 8 wykopów badawczych (I-VIII) o łącznej powierzchni 74 m² oraz orientacyjnej kubaturze wypełniska ok. 200 m³. Przecięły one nasyp kopca po linii północ-południe i pozwoliły m.in. na pełniejsze niż w 1991 r. rozpoznanie jego stratygrafii i rozplanowanie przestrzennego stanowiska oraz zarejestrowanie reliktów zabudowy i śladów stabilizowania stożka sypanego równocześnie ze wznoszeniem ułożonego w partii centralnej zagłębionego budynku zrębowego typu „wieżowego”, o rzucie zbliżonym do kwadratu o boku ok. 5 m. Odsłonięto m.in. podwalinę dębową i dobrze zachowaną deskową podłogę pierwotną, a także kolejne

(3) poziomy moszczenia przyziemia deskami, będące najprawdopodobniej efektem zapobiegania podsiąkaniu wody (w wyniku wahań jej poziomu) do wnętrza budowli.

Jednocześnie poczyniono obserwacje pozwalające na stwierdzenie, że na kopcu funkcjonował również dwór nowożytny, którego pozostałości nie zarejestrowano podczas prac weryfikacyjnych w 1991 r. Była to przypuszczalnie budowla drewniana lub szachulcowa (na pewno niepodpiwniczona), której forma budowlana, podobnie jak organizacja przestrzenna całego założenia, na obecnym etapie badań jest jeszcze trudna do określenia, a ślady późniejszego użytkowania tego terenu manifestują się stosunkowo nielicznymi relikdami, np. meblami czy też bruk z eratyków w północnej partii plateau.

W pozyskanym zbiorze zabytków ruchomych wydzielono: 2211 fragm. ceramiki naczyniowej, 261 ułamków kafli piecowych (w zdecydowanej przewadze płytowych), 118 przedmiotów metalowych (m.in. 4 sprzączki, 7 grotów bełtów, grot strzały, 6 płytek zbrojnikowych pancerza, 2 strzemiona, 2 noże oraz lemiesz), a także 431 destruktywów kości zwierzęcych.

Okupacja osadnicza kopca gruszczyckiego, w świetle wstępnej analizy wyników przeprowadzonych prac wykopaliskowych, zamyka się w granicach: 2. poł. XIV–XV w. (dla fazy starszej — „gródkowej”) oraz XVI–1. ćw. XVII stulecia (dla młodszej, związanej z nowożytnym założeniem dworskim), chociaż należy liczyć się z możliwością korekt, zwłaszcza w przypadku funkcjonowania obiektu późniejszego.

Na zachód od stożka (w odległości niespełna 100 m), także na słabo wypiętrzony, aczkolwiek wyraźnie czytelnej kępie, podczas szczegółowej penetracji powierzchniowej znaleziono materiał nowożytny, co pozwala na hipotetyczne lokalizowanie zaplecza gospodarczego (folwarku?) młodszej siedziby „pańskiej”.

Przewiduje się kontynuację badań (zarówno na kopcu, jak i na wyżej wspomnianej formie terenowej), połączonych z rejestracją przestrzenną śladów osadnictwa późnośredniowiecznego i nowożytnego w rejonie miejscowości wchodzących w skład historycznej włości gruszczyckiej, która w okresie nowożytnym, po załamaniu się w 2. poł. XVI w. znaczenia Poraitów Gruszczyńskich, podlegała różnym zmianom własnościowym.

Do czasu zakończenia prac wykopaliskowych i opracowania finalnego materiału oraz dokumentacja przechowywane będą w Katedrze Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Kozłów, st. 1
gm. Sośnicowice, woj. katowickie
AZP 97-43/5

Konserwator Zabytków Archeologicznych w Katowicach

Badania prowadzili mgr mgr J. Pierzak i D. Rozmus. Finansowane przez Górnośląski Okręgowy Zakład Gazownictwa w Zabrze. Pierwszy sezon badań. Gródek rycerski, dwór na kopcu — XIV–XVI w.

Gródek rycerski w Kozłowie, wpisany do rejestru zabytków woj. katowickiego, został częściowo uszkodzony przy realizacji sieci gazowniczej. Interwencja konserwatorska doprowadziła do przeprowadzenia ratowniczo-sondazowych badań wykopaliskowych, pomiarów geodezyjnych oraz przywrócenia pierwotnego wyglądu zniszczonej partii gródka na koszt inwestora.

W trakcie prac badawczych stwierdzono 3 wyraźne poziomy osadnicze. Pierwszy stanowił pozostałość po drewnianej wieży mieszkalno-obronnej, usytuowanej wśród podmokłych łąk, na niewielkim wypiętrzeniu ziemnym. Założenie to otoczone było dodatkowo dookólną fosą. Materiał zabytkowy odkryty w warstwie pozwala je datować na XIV w.

Po zniszczeniu wieży, na tym samym miejscu wybudowano dwór na kopcu, datowany na XV–XVI w. Dwór ten, zniszczony na skutek pożogi, pozostawił wyraźny ślad w profilach wykopu. Na jego szczątkach odkryto warstwę wyrównawczą, na której posadowiono kolejny dwór. Jego pozostałości dostarczyły bardzo bogatego materiału zabytkowego w postaci dużej ilości ceramiki, metalowych, kompletnych okuć drewnianych drzwi, dwóch dużych